

Ειδική Έκδοση του Κέντρου Σπουδής
και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού

ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Ο Καραγκιόζης στο ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. ... και άλλες ιστορίες

Μια παράσταση ειδικώς αφιερωμένη
σε όλους τους μαθητές της Νέας Ιωνίας

Αγαπητές φίλες, Αγαπητοί φίλοι,

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού με ιδιαίτερη χαρά σάς παραδίδει την ειδική αφιερωματική έκδοση στο Ελληνικό Θέατρο Σκιών, το γνωστό σε όλους μας Καραγκιόζη.

Μετά από πρόταση του φίλου και μέλους του Δ.Σ., Τάκη Κωστιδάκη, προχωρήσαμε στον προγραμματισμό εκπαιδευτικού προγράμματος για μαθητές της Α)βάθμιας και Β)βάθμιας εκπαίδευσης, γύρω από τον Καραγκιόζη, την ιστορία του, τη θεματογραφία των παραστάσεων και τις φιγούρες που απολαμβάνουμε σε κάθε παράστασή του. Με την ευκαιρία αυτής, της παιδαγωγικής και ψυχαγωγικής δραστηριότητας, εκδίδουμε και το ειδικό αυτό έντυπο, ώστε, πέρα από τη βιωματική εμπειρία, να υπάρχει κάτι που θα μείνει στις βιβλιοθήκες μας.

Ευχαριστούμε Θερμότατα τον καλλιτέχνη και καραγκιοζοπαίκτη, που αφιλοκερδώς προσφέρει όλη την εργασία προετοιμασίας και διεξαγωγής των εργαστηρίων, καθώς και το γιο του, Σταύρο, για τον αρχικό καλλιτεχνικό σχεδιασμό του εντύπου.

Και, όπως συνηθίζει να λέει ο αγαπημένος μας ήρωας, «Άκούσατε, ακούσατε, όλοι, μικροί μεγάλοι, έλληνες και μετανάστες, ιδού η ιστορία του μεγάλου Καραγκιόζη. ...»

Με φιλικούς χαιρετισμούς,

Χάρης Σαπουντζάκης

Πρόεδρος ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Ο Καραγκιόζης στο ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. ... και άλλες ιστορίες

Μιά παράσταση ειδικώς αφιερωμένη σε όλους τους μαθητές της Νέας Ιωνίας

Σήμερα, πολλοί νέοι άνθρωποι ασχολούνται με την τέχνη του Θεάτρου Σκιών και είναι επαγγελματίες καραγκιοζοπαίκτες. Η τέχνη καθεαυτή βρίσκεται πάλι σε άνθηση. Τα παραδοσιακά έργα εμπλουτίζονται με το σύγχρονο καθημερινό λόγο και συνιστούν νέα επίκαιρα έργα. Καινούρια καλαμπούρια, περιπαιχτικά σχόλια που αφορούν την τρέχουσα πραγματικότητα παίρνουν τη θέση των παλιών. Ο καραγκιοζοπαίκτης, γνώστης και χρήστης των μέσων της σύγχρονης τεχνολογίας, τα θέτει στην υπηρεσία του, καθώς παράδοση είναι η παραλαβή μιας τέχνης από εκείνον που τη διδάσκει, η ανάπτυξη και επεξεργασία των στοιχείων της με βάση τα προσωπικά χαρακτηριστικά του καλλιτέχνη - τεχνίτη και τις γνώσεις του, και τέλος η μεταγγιση της τέχνης στους επόμενους, μαθητές και συνεχιστές της. Στήσαμε, λοιπόν, το μπερντέ μας, του βάλαμε και όνομα, ο Θίασος του ... (όπως έκαναν όλοι οι παλιοί καραγκιοζοπαίκτες). Χτύπησε το καμπανάκι, ακούγεται η μουσική, η παράσταση αρχίζει ...

Τάκης Κωστιδάκης
Μέλος στα Δ.Σ. του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.
και του Ιωνικού Συνδέσμου,
καραγκιοζοπαίκτης και κατασκευαστής
φιγούρων του Θεάτρου Σκιών.

Το Ελληνικό Θέατρο Σκιών

Συνοπτική αναφορά στην ιστορική διαδρομή του

Το Θέατρο Σκιών, πριν ακόμη φθάσει στην Ελλάδα, στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αι., είχε διατρέξει μεγάλο ταξίδι πίσω στο χρόνο και σε μακρινές χώρες της Ασίας. Η τέχνη του είναι γνωστή σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ασίας

της Άπω Ανατολής από τα πολύ παλιά χρόνια, και κυρίως στην Κίνα, όπου αρχικώς είχε θρησκευτικό χαρακτήρα. Αργότερα πέρασε στην Ινδοκίνα και τις Ινδίες, στην Αραβία, την Αίγυπτο και τη Μικρά Ασία.

Όσον αφορά την ελληνική καταγωγή του Θεάτρου Σκιών, υπάρχουν πολυποικιλες απόψεις. Μια από αυτές υποστηρίζει ότι προέρχεται κατά κάποιο τρόπο από τους έλληνες νευροσπάστες και μίμους που λάμβαναν μέρος στα Ελευσίνια και στα Καβείρια μυστήρια. Μια άλλη πλευρά αναφέρει ότι οι λαοί του Βυζαντίου

παρέλαβαν το Θέατρο Σκιών από την Κίνα, και στη συνέχεια το παρέδωσαν στους Οθωμανούς, μαζί με άλλα πολιτιστικά στοιχεία. Γίνεται, έτσι, επίσημο θέατρο του παλατιού, και από το 16^ο αι. έχουμε παραστάσεις Θεάτρου Σκιών στην Κωνσταντινούπολη με τη συνοδεία μουσικής. Στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, όπως και στους άλλους λαούς της Ανατολής, αρχικά έχει θρησκευτικό και συμβολικό περιεχόμενο. Από το θρησκευτικό Θέατρο σκιών προέκυψε το άλλο, το κωμικό τού λαού, δηλαδή ο βέβηλος Καραγκιόζης. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι στον Καραγκιόζη συναντούμε κοινά στοιχεία με την αριστοφανική κωμωδία.

Το όνομα *Καραγκιόζ* σημαίνει στην τουρκική μαυρομάτης, από το μεγάλο και ορθάνοικτο μάτι του – σύμβολο κωμικής εξυπνάδας – με το οποίο παρουσιάζουν στον τούρκικο μπερντέ την κωμική φιγούρα του.

Ο Καραγκιόζ, λοιπόν, δηλαδή το Οθωμανικό Θέατρο Σκιών, συγκέντρωνε στοιχεία της παράδοσης πολλών και ανάμικτων λαών τής τότε πολυεθνικής αυτοκρατορίας, τα οποία αφομοίωναν οι περιπλανώμενοι καραγκιοζοπαίκτες. Είναι χαρακτηριστικό το περίφημο ντελάλημα (διαλάλημα) του Χατζηαβάτη, ήρωα του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών: «Ακούσατε αγάδες, πασάδες, μπέηδες, άγγλοι, γάλλοι, κλπ. κ.λπ., οθωμανοί, αρ-

μένηδες, έλληνες...». Ορισμένοι από τους περιπλανώμενους καραγκιοζοπαίκτες φθάνουν στην Αυλή του Αλή Πασά στα Ιωάννινα· το δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. αναφέρονται παραστάσεις τόσο στην Πελοπόννησο όσο και στη Ρούμελη. Όπως αναφέρει στα «Απομνημονεύματα» ο Σωτήρης Σπαθάρης, πρώτος ο Μπαρμπαγιάννης ο Μπράχαλης φέρνει γύρω στο 1860 από την Κωνσταντινούπολη, όπου έζησε ένα μεγάλο διάστημα, την τέχνη του Καραγκιόζη, το Χατζηαβάτη, τον Πασά, την κόρη του Πασά και τον Βεληγκέκα.

Οι παραστάσεις του στην Αθήνα και τον Πειραιά, στην ελληνική γλώσσα, περιείχαν πολλές βωμολογίες

και πρόστυχες χειρονομίες.

Λίγα χρόνια αργότερα, ο Καραγκιόζης ακολουθεί πορεία διαφορετική από αυτές στην Κωνσταντινούπολη και την Αθήνα. Στο Θέατρο Σκιών που εξελίσσεται στην Ήπειρο εμφανίζεται πιο σεμνός και ηρωϊκότερος, και στρέφει τα καλλιτεχνικά ενδιαφέροντά του στους θρύλους και την περίοδο της ελληνικής επανάστασης. Χαρακτηριστικά που προσδίδιαζαν στην ηπειρωτική πνευματική παράδοση. Κυριώτερος εκπρόσωπος της ηπειρωτικής σχολής θεωρείται ο Λιάκος Πρεβεζιάνος (τέλη του 19^{ου} αι.). Όσον αφορά τα θέματα της εποχής, υπάρχει έλλειψη σχετικών γραπτών μαρτυριών. Η αίσθηση που αποτυπώθηκε με την πάροδο του χρόνου είναι ότι το δραματολόγιο υπήρξε έντονα ηρωϊκό ως προς το περιεχόμενό του και λιτό ως προς τη σύνθεσή του.

Την τέχνη του Καραγκιόζη, τέχνη ελληνική την έκανε ο Μίμαρος. Πράγματι, ο Δημήτρης Σαρδούνης από την Πάτρα (εξαίρετος ψάλτης) θεωρείται ο σπουδαιότερος μεταρρυθμιστής του Θεάτρου Σκιών, ο αληθινός εμψυχωτής του και στυλοβάτης με μεγάλα ταλέντα. Προσέφερε στην εποχή του αληθινή εθνική και κοινωνική υπηρεσία. Πάρα πολύ βοήθησαν ο Ρούλιας ο Καρπενησιώτης στη Στερεά Ελλάδα και ο Αντώνης Μόλλας στην Αθήνα, προσφέροντας το πλούσιο δραματολόγιο. Από το Οθωμανικό Θέατρο Σκιών και τον Μπράχαλη, ο Μίμαρος κρατά μόνο το πανί που φωτίζοταν από τα λυχνάρια. Εκτός από τα δράματα ή τις κωμωδίες που συνέθεσε για τον Καραγκιόζη, δημιούργησε νέους χαρακτήρες που από τότε προστέθηκαν και καθιερώθηκαν, όπως ο σιωρ Διονύσιος και το Κολλητήρι. Ο καρπενησιώτης Ρούλιας δημιούργησε το Μπαρμπαγιώργο, χαρακτηριστική ελληνική φιγούρα, ενώ άλλοι καραγκιο-

ζοπαίκτες προσέθεσαν φιγούρες, όπως το Μπιριγκόκο και τον Κοπρίτη (αδέρφια του Κολλητηριού), τον Σταύρακα, το Μορφονιό, το Νώντα (φίλο του Σταύρακα), τον Κεκέ, τον Σαναλέμε, τον Πεπόνια (αγαθιάρη τούρκο αξιωματικό), τον Εβραίο, τον κρητικό Μανούσο.

Η περίοδος της μεγάλης ακμής του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών εκτείνεται από τα τέλη του 19^{ου} έως και το πρώτο μισό του 20^{ου} αι.. Μετά τον πόλεμο, και ιδιαιτέρως αφότου εμφανίστηκε ο κινηματογράφος, ο μεγάλος του ανταγωνιστής, αρχίζει η περίοδος παρακμής. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν επιβίωσε και δεν υπήρξε συνέχεια. Νέοι καραγκιοζοπαίκτες πήραν τη σκυτάλη από αξιώτατους παλαιότερους, όπως οι Γ. Χαριδημος, Δ. Μόλλας, Β. Κορφιάτης, Γ. Μουρελάτος, Θ. Σπυρόπουλος, Ευγ. Σπαθάρης. Τούτοι συνέχισαν την παράδοση, προσφέροντας με τις αναζητήσεις τους στην τέχνη του Θεάτρου Σκιών νέα τεχνικά μέσα, σύγχρονο ρεπερτόριο, επίκαιρη θεματολογία και αναγνωρίσιμους χαρακτήρες.

Ο Θίασος του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών

Το Ελληνικό Θέατρο Σκιών είναι λαϊκό θέατρο, μια ζωντανή προφορική παράδοση. Τα τελευταία χρόνια μόνον υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες από τους μελετητές και έχουν εκδοθεί βιβλία.

Ο καραγκιοζοπαίκτης είναι, στην ουσία, ένας πολύπλευρος δημιουργός. Πρέπει να διαθέτει ταυτόχρονα πολλά ταλέντα: του ζωγράφου για να φτιάχνει τις φιγούρες, του σκηνοθέτη και σκηνογράφου του ηθοποιού και μίμου, αφού ο ίδιος μιμείται όλες τις διαφορετικές φωνές, ακόμη και τις γυναικείες γι' αυτόν το λόγο υπάρχουν λίγες γυναικείες φιγούρες στο Θέατρο Σκιών.

Ο καραγκιοζοπαίκτης έχει βοηθούς, που μαθαίνουν από τον ίδιο πώς να χειρίζονται τις φιγούρες, και τον βοηθούν στη δημιουργία των ηχητικών εφέ (σφαλιάρα, ντενεκές, ποδοβολήτα κ.λπ.).

Πολλοί από αυτούς τους βοηθούς ακολουθούν την τέχνη του μάστορά τους. Είτη ετούτη μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και φθάνουμε στους σημερινούς δημιουργούς που, έχοντας μαθητεύσει κοντά σε μεγάλους καραγκιοζοπαίκτες, συνεχίζουν επάξια την παράδοση.

Παλαιότερα, τον καραγκιοζοπαίκτη συνόδευαν οργανοπαίκτες και τραγουδιστές της παραδοσιακής μουσικής. Αργότερα, τη θέση τους κατέλαβαν το γραμμόφωνο, το μαγνητόφωνο, μέχρι και τα σύγχρονα μέσα τεχνολογίας.

Ο Μπερντές φωτίζεται, το καμπανάκι κτυπά, η παράσταση αρχίζει ...

Μια πάνινη οθόνη έχει στηθεί σε ξύλινα ή μεταλλικά στηρίγματα, ενώ στο κάτω μέρος μπαίνει ένα κομμάτι αδιαφανές ύφασμα. Η πάνινη οθόνη φωτίζεται διαχρονικά με διάφορους τρόπους, δάδες στην αρχή, λάμπες ασετυλίνης αργότερα, ηλεκτρικοί λαμπτήρες σήμερα. Ανάμεσα στο φως και το πανί κινούνται οι φιγούρες. αυτό χωρίζει το θεατή από ό,τι βρίσκεται πίσω του, το οποίο δίνει ζωή στις φιγούρες, που μιλούν, χορεύουν και τραγουδούν, και πολλές φορές διαλέγονται με το κοινό.

Σε κάθε παράσταση υπάρχουν τα σκηνικά: αριστερά, όπως κοιτάζουμε, η καλύβα του Καραγκιόζη, δεξιά το Σαράι του Πασά, ο λαός και η εξουσία, ο φτωχός και ο πλούσιος. Υπάρχουν φυσικά παραστάσεις στις οποίες τα σκηνικά είναι διαφορετικά: από τη μια το τούρκικο «πλέον» σαράι κι από την άλλη κλέφτικο λημέρι (ηρωϊκά έργα), ή μια σπηλιά και η καλύβα, ή ένας φούρνος κ.λπ., ανάλογα με το έργο. Συνήθως τα σκαλιστά σε χαρτόνι σκηνικά είναι περίτεχνα με πολλές λεπτομέρειες. Χρησιμοποιούνται και σκηνικά ζωγραφισμένα σε πανί, το οποίο καρφιτώνεται πάνω στη σκηνή.

Όπως αναφέραμε, στο Θέατρο Σκιών, ανάμεσα στην οθόνη και το φως, περνούν οι φιγούρες, η σκιά που βλέπουμε εμείς, οι θεατές. Οι παραδοσιακές φιγούρες κατασκευάζονται από χαρτόνι ή δέρμα. Σήμερα χρησιμοποιούνται περισσότερο τα συνθετικά υλικά, όπως το PVC και η ζελατίνα, που είναι αδιάβροχα και πιο ανθεκτικά.

Όταν η φιγούρα κατασκευάζεται από χαρτόνι (συ-

νήθως αυτό που χρησιμοποιείται και στην κατασκευή των παπουτσιών), ό,τι περισσεύει αφαιρείται κομματάκι κομματάκι με κοπίδια, και έτσι δίνεται μορφή και σχήμα στη φιγούρα, ενώ πολλές φορές στα κενά που δημιουργούνται τοποθετείται χρωματισμένο χαρτί.

Οι φιγούρες από δέρμα κατασκευάζονται σπανιώτερα και με δυσκολία, αφενός διότι είναι δυσεύρετο το δέρμα ζώων (παλαιότερα χρησιμοποιούσαν δέρμα από καμήλα, χοιρινό κ.λπ.), και αφετέρου επειδή απαιτεί και επίπονη και χρονοβόρα επεξεργασία πριν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή μιας φιγούρας.

Η κατασκευή της φιγούρας από συνθετικό υλικό είναι ευκολότερη· με τη χρήση των χρωμάτων μπορούμε να δημιουργήσουμε φιγούρες πιο ανθεκτικές στο χρόνο, όπως προείπαμε.

Κάθε φιγούρα έχει αρθρώσεις, κάτι που επιτρέπει στον καραγκιοζοπαίκη να την κινήσει καλύτερα, ώστε να περπατήσει, να χορέψει, και με έναν ειδικό μηχανισμό, τη λεγόμενη σούστα, να γυρίσει (αφού όλες οι φιγούρες του θεάτρου σκιών είναι κατασκευασμένες σε πλάγια τομή - προφίλ - και πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να αλλάζουν πλευρά).

Οι φιγούρες του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών μπορεί να μην είναι τόσο λεπτομερείς και περίτεχνες όπως της Ανατολής, όμως κάθε μια ξεχωρίζει από την άλλη και έχει τα δικά της χαρακτηριστικά.

Στην αρχή κάθε παράστασης, μετά το καθιερωμένο καμπανάκι (η παράσταση αρχίζει), ακούγεται η μελωδία του γνωστού γρήγορου κασάπικου (χασαποσέρβικο). Με την είσοδο κάθε φιγούρας ακούγεται και η μουσική που τη χαρακτηρίζει: στον Χατζηαβάτη αμνές, στο Μπαρμπα-Γιώργο τσάμικο, στο Διονύσιο κντάδα, στον Σταύρακα ζεϊμπέκικο.

Κολλητήρια

Το Κολλητήρι: δημιούργημα του Μίμαρου, χαριτωμένο και διασκεδαστικό, αλλά κατά βάθος σοβαρό.

Κοπρίτης ή Σκορπιός: δημιούργημα του Μανωλόπουλου, ο πιο άγριος, που λέει τις περισσότερες κουταμάρες.

Μπιρικόγκος: δημιούργημα κι αυτός του Μανωλόπουλου, ένα σκανταλιάρικο παιδάκι.

Καραγκιόζης:

ο πρωταγωνιστής του Θέατρου Σκιών. Το όνομά του σημαίνει μαυρομάτης. Έχει ένα μακρύ χέρι, είναι κοντός, με καμπούρα, ρυπόλητος. Είναι απλός, αστείος, ευφυής και ετοιμόλογος. Νυμφευμένος με την Αγλαΐα, έχει τρία παιδιά και ζουν στην άθλια παράγκα του που βρίσκεται απέναντι από το παλάτι του πασά ή του βεζύρη. Κάνει οποιαδήποτε δουλειά για να ζήσει, πάντοτε μπλέκει, και στο τέλος καταλήγει άφραγκος και πεινασμένος.

Αγλαΐα:

η γυναίκα του Καραγκιόζη. Τις περισσότερες φορές ακούγεται μόνο η φωνή της· σπανιότατα εμφανίζεται στη σκηνή. Παραπονιέται συνεχώς στον Καραγκιόζη και, όταν αυτός δεν δουλεύει, τον αποκαλεί αχαίρευτο.

Βεληγκέκας:

ο τουρκαλβανός σωματοφύλακας του παλατιού. Είναι γενναίος και έτοιμος να υπακούσει τις εντολές του πασά, ο εκτελεστής του νόμου. Μιλά κακήν κακώς την ελληνική.

Σταύρακας:

δημιούργημα του Μώρου. Μάγκας βαρύς και ασήκωτος. Καπελάκι στραβά, μουστάκι ςόρικο, γραβάτα λυμένη, σακάκι του οποίου φορά το ένα μανίκι και αφήνει το άλλο να κρέμεται. Μιλά, σκέφτεται, φέρεται μάγκικα. Τα λόγια του είναι μονίμως απειλητικά, μόλις όμως συναντήσει αντίσταση απαγκιστρώνεται (την κοπανάει) τεχνηέντως. Πρόκειται για αστό που θεωρεί ότι είναι γενναίος, αλλά βαθιά μέσα του είναι δειλός και προσπαθεί να κρύψει τη δειλία του.

Μορφονίος:

δημιούργημα του Αντώνη Μόλλα. Ο πλέον ανόητος χαρακτήρας του Θεάτρου Σκιών. Είναι παιδί της μαμάς του, κοντός με μικρά πόδια, τεράστιο κεφάλι και μεγάλη μύτη (γι' αυτό μιλά έρρινα). Πιστεύει ότι είναι ωραίος και ζει στο δικό κόσμο, γεμάτο αυταπάτες.

Ο Αγάς

Χατζηαβάτης:

ο Έλληνας που ζει κοντά στον πασά. Είναι δειλός, αδύναμος και κόλακας. Το επάγγελμά του είναι να διαλαλεί, υπηρετώντας τον πασά. Μπλέκει στις δουλειές τον Καραγκιόζη, ο οποίος τον ξυλοφορτώνει.

Μπαρμπαγιώργος:

δημιούργημα του Ρούλια. Είναι ρουμελιώτης, τσέλιγκας, θείος του Καραγκιόζη. Χειροδύναμος, τίμιος, αγαθός και εύπιστος επαρχιώτης, αλλά και τσιγκούνης, με ρουμελιώτικη φορεσιά και προφορά. Είναι η μεγαλύτερη φιγούρα του Θεάτρου σκιών για να τους δέρνει όλους, πρώτο και καλύτερο τον αγαπημένο του ανηψιό.

Πασάς

ή Μπέης

ή Βεζύρης:

ο άρχοντας του τόπου, που αντιπροσωπεύει την εξουσία και τον πλούτο. Προσπαθεί να κυβερνήσει με «δικαιοσύνη» και ευγένεια, αλλά πάντα εκμεταλλεύεται τους υποτελείς του.

Τούρκος Αξιωματικός

Πεπόνιας

Κοπέλα

Βεζυροπούλα:

η κόρη του πασά, όμορφη, πλούσια, υπακούει πάντα στον πατέρα της.

Από τυπογραφικό λάθος το κείμενο που έχει γραφεί για το σιωρ Διονύσιο, αναφέρεται στο Σταύρακα και του Σταύρακα στο σιωρ Διονύσιο.

Σιωρ Διονύσιος:

δημιούργημα του Μίμαρου. Πρέρχεται από τη Ζάκυνθο, και γι' αυτό μιλά στη ντοπιολαλιά. Είναι ντυμένος φράγκικα (με ψηλό καπέλο και βελάδα με ουρά), προσποιείται (?) τον ευγενικό και αληθωρίζει προς τη Δύση.

Μέγας Αλέξανδρος:

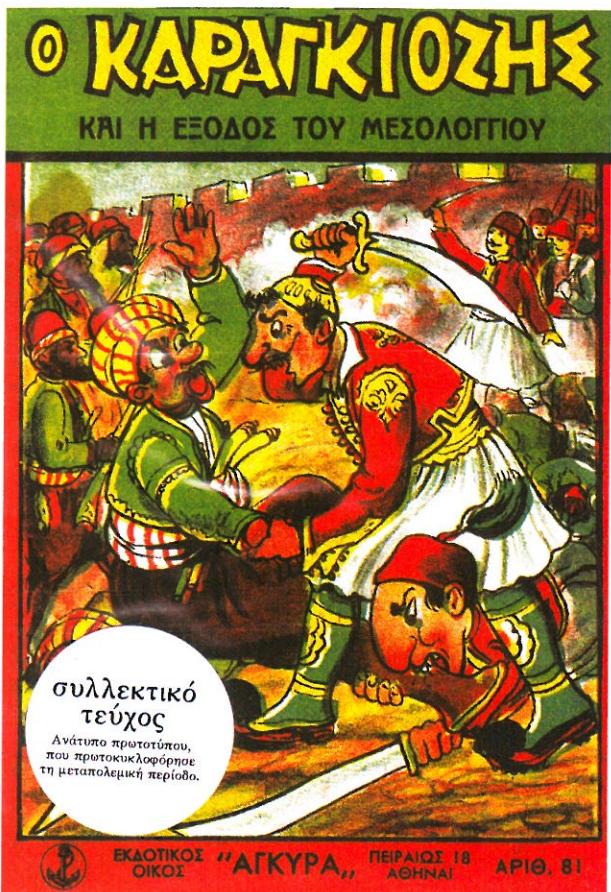
η μορφή του μοιάζει με Θεό πολεμιστή. Με τη δύναμή του, την εξυπνάδα και την παληκαριά του, σκοτώνει το φίδι, που είναι σύμβολο πονηριάς, μίσους και καταστροφών.

Κρητικός:

δημιούργημα του Ξάνθου.

δημιούργημα του Πρεβεζάνου. Αντιπροσωπεύει τον πλούσιο και τσιγκούνη έμπορο από τη Θεσσαλονίκη. Η φιγούρα περιστρέφεται σε δύο σημεία όταν χορεύει, λυγίζει τη μέση και το κεφάλι σαν να μην έχει κόκαλα.

Θεματολογία (ρεπερτόριο)

Όπως αναφέραμε, το ρεπερτόριο στηριζόταν στην προφορική παράδοση. Στα νεώτερα χρόνια υπήρξαν και τυπωμένα φυλλάδια με έργα του Καραγκιόζη, ενώ σήμερα πλέον γίνεται καταγραφή έργων από τους μελετητές του Ελληνικού Θεάτρου Σκιών.

Πάντως, ο καραγκιοζοπαίκης δεν περιορίζεται στο αρχικό έργο· δημιουργεί μαζί με το κοινό, αφουγκράζεται τις ανταποκρίσεις του, αυξομειώνει τη διάρκεια των επεισοδίων, αλλάζει ακόμη και τη δράση. Πρόσωπα κάθε προέλευσης συναντιώνται και διαφορετικές εποχές αλληλοπαραβάλλονται.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες θεματολογίας:

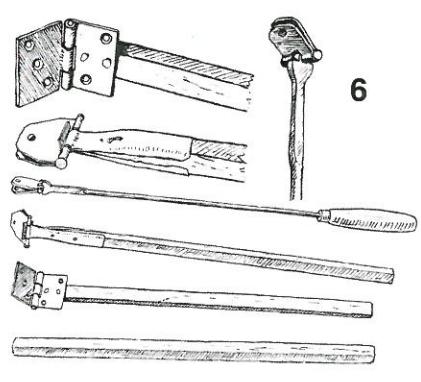
A) τα έργα μέσα από τα οποία αποδίδεται ή τονίζεται κωμικά η καθημερινή ζωή. Σε αυτά ο Καραγκιόζης κάνει διάφορα επαγγέλματα (γιατρός, γραμματικός, φούρναρης, δήμαρχος κ.λπ.), χωρίς να έχει τα ανάλογα προσόντα, για να χορτάσει την πείνα του. Συνήθως καταλήγει άνεργος.

B) Τα λαογραφικά έργα, τα οποία εμπνέονται από παραμύθια ή παραδόσεις: *Ο Μέγας Αλέξανδρος και το Καταραμένο Φίδι, Το Στοιχειωμένο Δεντρί, Η Νεράιδα της Μάνης, Ο Διάβολος Κουμπάρος*.

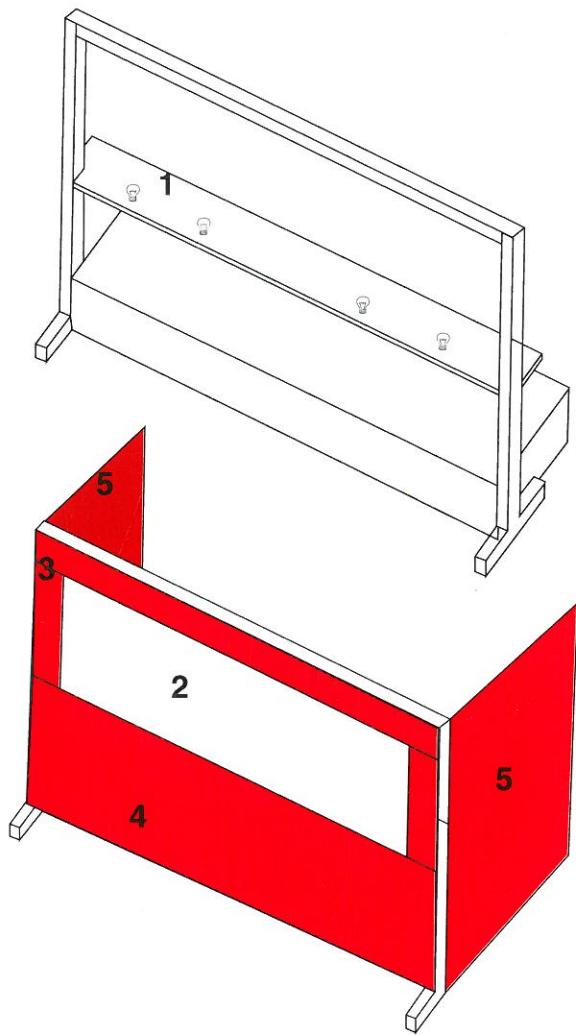
C) Τα ιστορικά ή ηρωικά έργα, όπου ο Καραγκιόζης συναντά ηρωικά πρόσωπα από τον αγώνα για την απελευθέρωση από τον οθωμανικό ζυγό, αλλά και αργότερα από τους λήσταρχους. Τα σπουδαιότερα είναι: *Ο Κατσαντώνης, Ο Αθανάσιος Διάκος, Ο Καπετάν Απέθαντος, Ο Καπετάν Γκρης*.

Ο μπερνίτες ή σκηνή του Καραγκιόζη

Αποτελείται από ένα Π, με μια οριζόντια «γραμμή» όπου υπάρχει η περίπου 40 cm πλάτους λυχναρόταυλα στην οποία ακουμπούν τα φώτα αλλά και οι φιγούρες καθώς περπατούν. Στο παραλληλόγραμμο που σχηματίζεται τεντώνεται πολύ καλά ένα ημιδιάφανο λευκό πανί. Στο πάνω μέρος τοποθετείται ένα πανί όπου γράφεται συνήθως η ονομασία του Θεάτρου Σκιών (αέριο). Στο κάτω μέρος υπάρχει άλλο πανί, σκούρο, που μπορεί να είναι ζωγραφισμένο με μια παράσταση (ποδιά). Στα πλάγια υπάρχουν κουρτίνες που κλείνουν τη σκηνή και δημιουργούν το χώρο για τον καραγκιοζοπαίκη και τους βοηθούς του.

1. Λυχναρόταυλα
2. Λευκό πανί
3. Αέριο
4. Ποδιά
5. Πλαϊνά
6. Σούστες ή χερούλια
7. Καμπανάκι
8. Τενεκές

Κατασκευή φιγούρας με χαρτόνι

υλικά - εργαλεία

- χαρτόνι σκληρό
- μαλύβι μαύρο ή λευκό
- κοπίδια διάφορα
- σφυρί
- ψαλίδι
- κούτσουρο

1. Σχεδιάστε το περίγραμμα της φιγούρας πάνω στο χαρτόνι.

2. Κόψτε το περίγραμμα των τμημάτων της φιγούρας με το ψαλίδι.

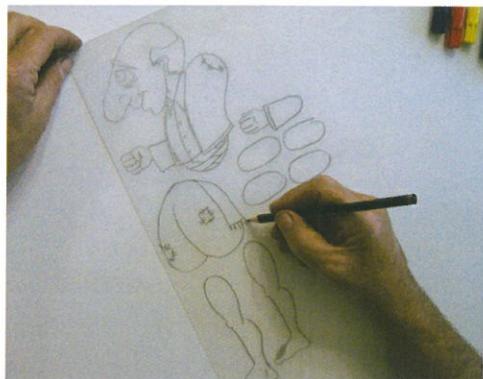

3. Σκαλίστε τη φιγούρα (πάνω στο κούτσουρο) χρησιμοποιώντας τα κοπίδια και το σφυρί.

4. Αφού συναρμολογήσετε τη φιγούρα με τα τρούκ (όπως και αυτήν με τη ζελατίνα), είναι έτοιμη.

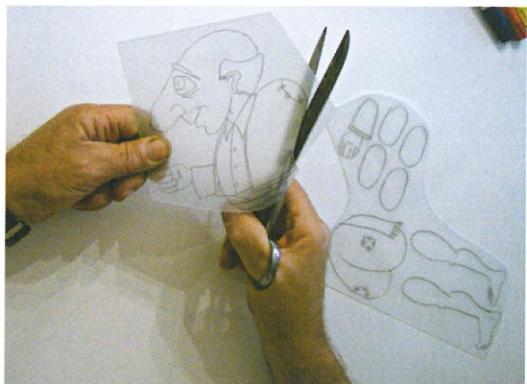
Κατασκευή φιγούρας με ζελατίνα

1. Σχεδιάστε το περίγραμμα της φιγούρας πάνω στο φύλλο PVC (ζελατίνα) χρησιμοποιώντας μολύβι.

υλικά - εργαλεία

- ζελατίνα διάφανη PVC
- μαρκαδόροι οινοπνεύματος (διαφόρων χρωμάτων και πάχους)
- μολύβι
- διπλόκαρφα ή τρούκ
- Ψαλίδι

2. Κόψτε το περίγραμμα των τμημάτων της φιγούρας με το ψαλίδι.

3. Αρχίστε να βάφετε τα χρώματα της φιγούρας με τους μαρκαδόρους οινοπνεύματος.

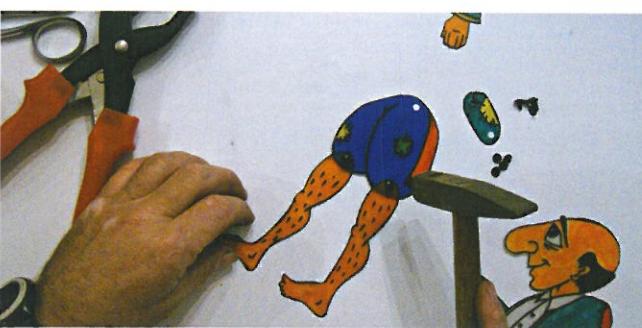
4. Σχεδιάστε το περίγραμμα με ένα πιο λεπτό μαύρο μαρκαδόρο.

5. Τρυπήστε τα σημεία της φιγούρας όπου θα τοποθετηθούν τα τρούκ.

6. Στη συνέχεια, βάλτε τα τρούκ στις τρύπες ...

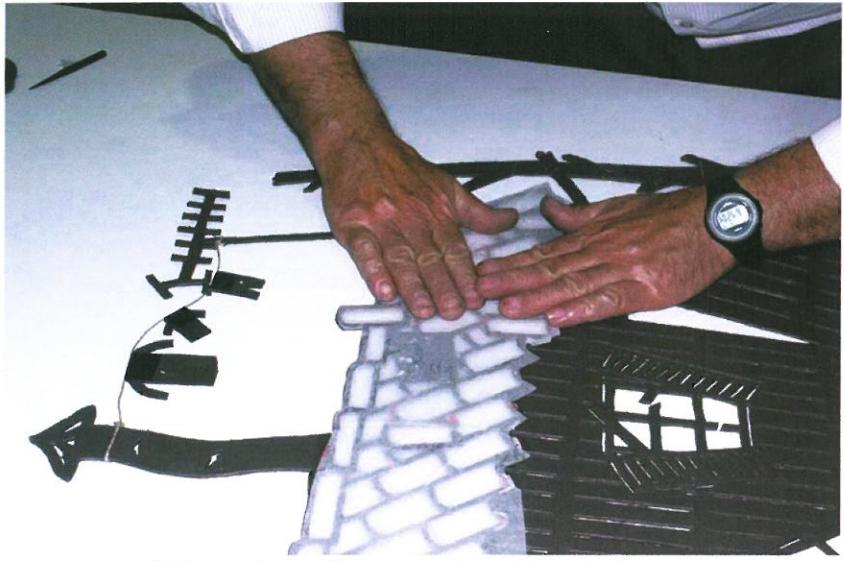
7. ... και χτυπήστε τα με το σφυρί, έτσι ώστε να κουμπώσουν καλά ...

8. ... και η φιγούρα είναι έτοιμη!

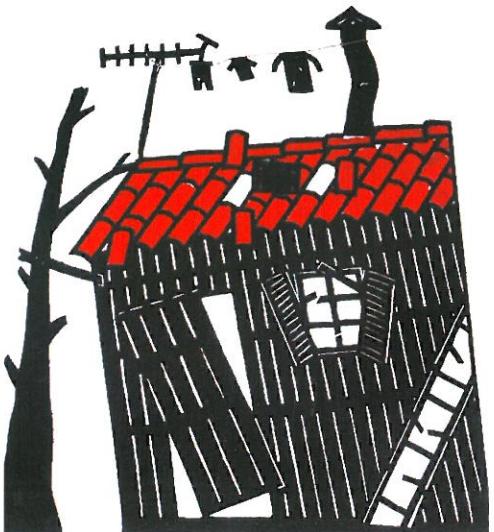
1. Μπορείτε επίσης να χρωματίσετε τις σκαλιστές φιγούρες και τα σκηνικά.

2. Κολλήστε ένα ριζόχαρτο από τη μια πλευρά.

3. Χρωματίστε το με έναν μαρκαδόρο οινοπνεύματος.

4. Το σκηνικό αποκτά χρώμα στο μπερντέ.

Επίλογος

Εάν επιθυμία μας είναι να υπάρχει συνέχεια, τότε γεννιέται και η ανάγκη τα παιδιά μας να γνωρίσουν τον Καραγιόζη, το Ελληνικό Θέατρο Σκιών. Σε μια εποχή που καλούνται ν' αντιμετωπίσουν τον καταναλωτισμό, την τηλεόραση, τις διαφημίσεις, την έλλειψη δημιουργικής απασχόλησης, ερασιτεχνικής δημιουργίας, ουσιαστικής καλλιτεχνικής παιδείας, μέσα κι έξω από το σχολείο.

Θέλουμε τα παιδιά μας να μην είναι απλοί θεατές, αλλά να περάσουν στη δημιουργία. Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι, ναι, γιατί να μην φτιάξουν δικές τους φιγούρες, τα σκηνικά και τις ιστορίες τους, και να παίξουν τις δικές τους παραστάσεις;

T.K.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

Ιερωνυμίδης, Μιχάλης, *Πίσω από τον μπερντέ*, εκδ. Άμπιος, 1998.

Ιωάννου, Γιώργος, *Καραγκιόζης*, εκδ. Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, 1978.

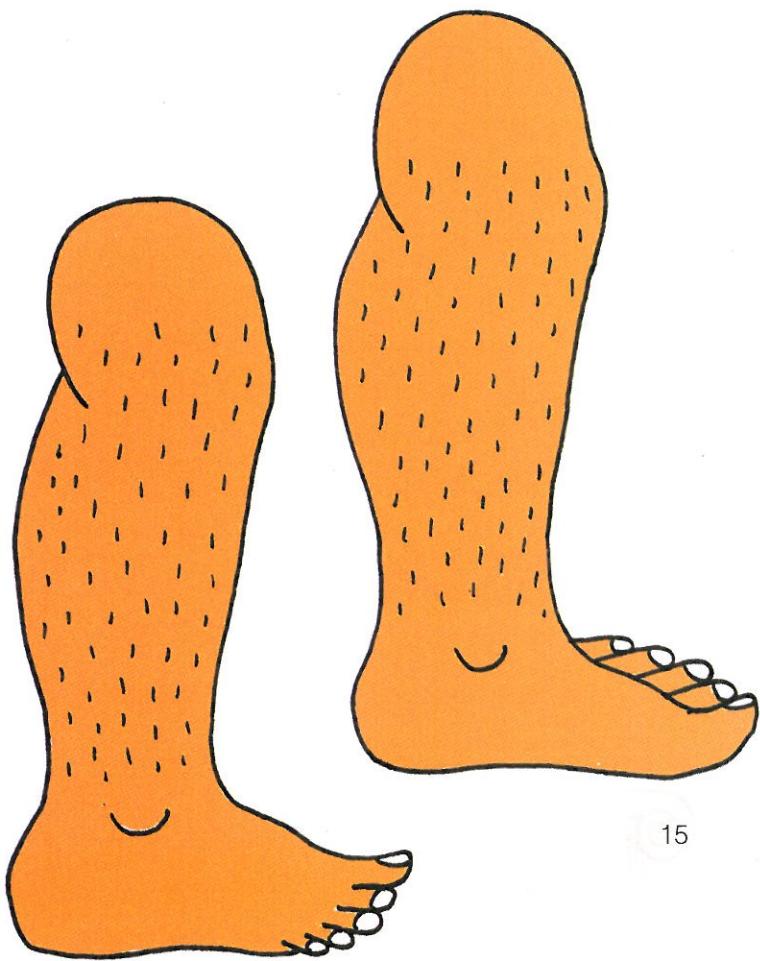
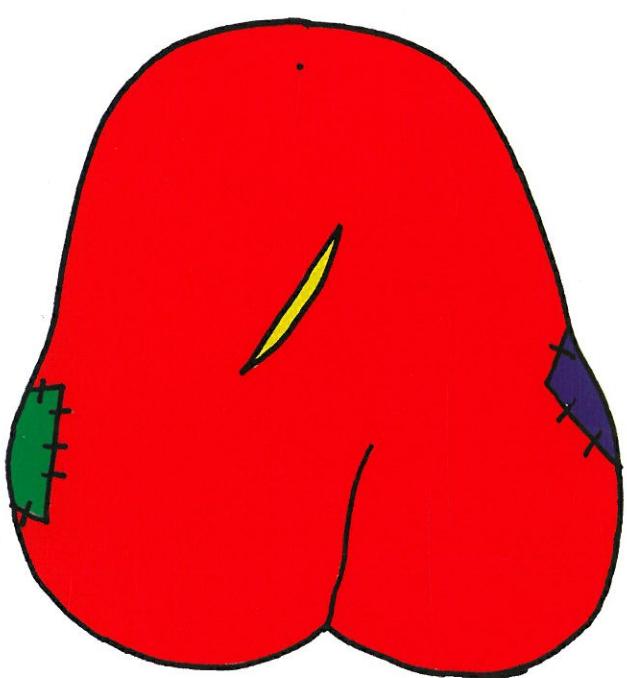
Μόλλας, Δημήτρης, *Ο Καραγκιόζης μας*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 2002.

Μυστακίδου, Αικατερίνη, *Karagoz: Το θέατρο σκιών στην Ελλάδα και στην Τουρκία*, εκδ. Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, 1982.

Καλονάρος, Παναγιώτης Π., *Η ιστορία του Καραγκιόζη*, εκδ. Ευκλείδης, 1977.

Σπαθάρης, Σωτήριος, *Απομνημονεύματα και η τέχνη του Καραγκιόζη*, εκδ. Οδυσσέας, 1960.

14 Χατζάκης, Μιχάλης, *Το έντεχνο θέατρο σκιών*, εκδ. Προσκήνιο, 1998.

Το Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.) αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 203 του Π.Δ. 410/95 (Δ.Κ.Κ.). Η ίδρυσή του δημοσιεύεται στο Φ.Ε.Κ. αρ. 646 / τ. 2 / 2003, όπου παρατίθεται η σχετική Συστατική Πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου Νέας Ιωνίας Αττικής (113/03).

Για την επίτευξη των σκοπών του, το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. μπορεί να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες του Δήμου και των Νομικών Προσώπων του, με τους Ο.Τ.Α. γενικώτερα, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., καθώς και με πολίτες που ενδιαφέρονται να συμβάλλουν σε αυτούς.

Στο πλαίσιο των δράσεων του Κέντρου περιλαμβάνονται η έρευνα, μελέτη και εκπόνηση προγραμμάτων, η ίδρυση και λειτουργία εξειδικευμένης βιβλιοθήκης, οι εκδόσεις, η προκήρυξη υποτροφιών, η καταγραφή στοιχείων του μουσικού και ορχηστικού πολιτισμού, η διδασκαλία παραδοσιακών τεχνών, η λειτουργία μουσείων, η διεξαγωγή εκθέσεων και η οργάνωση εκδηλώσεων και συνεδρίων.

Οι πόροι του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. προέρχονται από το Δήμο της Ν. Ιωνίας. Παράλληλα, σημαντική ενίσχυση προσφέρουν οι δωρεές και χορηγίες φορέων και φυσικών προσώπων.

Το Κέντρο στεγάζεται σε ανακαινισμένους χώρους του συγκροτήματος κτηρίων του Δήμου Νέας Ιωνίας που βρίσκονται στην οδό Πατριάρχου Ιωακείμ 4, πολύ κοντά στον ομώνυμο σταθμό των Η.Σ.Α.Π. Σε καθημερινή βάση, υποδεχόμαστε το κοινό από τις 08:30 έως τις 13:00 και κάθε Τετάρτη απόγευμα, από τις 18:00 έως τις 20:00. Για κάθε επικοινωνία, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καλούν στον αρ. τηλ. / τηλεομ. 210 279 5012 ή στο Δήμο της Νέας Ιωνίας, στον αρ. τηλ. 210 279 0115.

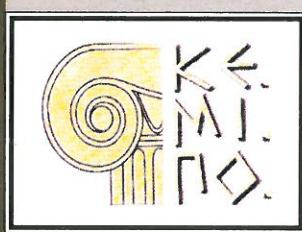
Τακτικά μέλη

Πρόεδρος: Χάρης Σαπουντζάκης, Συγγραφέας - Ιστορικός
Αντιπρόεδρος: Άρης Χατζησαββίδης, Δημοτικός Σύμβουλος
Γραμματέας: Μάκης Λυκούδης, Ζωγράφος - Αγιογράφος
Μέλη:

Σταύρος Χατζούδης, Δημοτικός Σύμβουλος
Γιάννης Κοριδής, Δημοσιογράφος - Συγγραφέας
Φραντσέσκα Βουδούρογλου - Λάγκενφας, Δρ. Φιλολογίας
Χρυσάνθη Αθηνάκη, Φιλόλογος
Νίκος Βουλγαρέλης, Ζωγράφος
Κώστας Τσοπανάκης, Πρόεδρος Συνδέσμου Αλαγιωτών
Άγγελος Μελεμενής, Πολιτικός Μηχανικός
Δημήτρης Κωστιδάκης, Αντιπρόεδρος Ιωνικού Συνδέσμου
Ηλίας Μωραλόγλου, Αντιπρόεδρος Ένωσης Σπάρτης Μικράς Ασίας
Χρίστος Χατζηιωάννου, Υπεύθυνος Μουσείων
Σωτήρης Βάρβογλης, Ψηφιδογράφος
Δήμητρα Μαλαγάρη, Δικηγόρος

Αναπληρωματικά μέλη:

Νίκος Μαγιόπουλος, Πρόεδρος Πνευματικού Κέντρου (αναπλ. Προέδρου)
Μιλτιάδης Καναβός, Δημοτικός Σύμβουλος (αναπλ. Αντιπροέδρου)
Όμηρος Ακιανίδης, Γραφίστας
Αγγέλα Δερμετζόγλου, Έμπορος
Στάθης Ουλκέρογλου, Μουσικοσυνθέτης
Βασιλεία Κατσάνη, Σύμβουλος Πολιτισμικών & Μορφωτικών Δράσεων
Αικατερίνη Πασχάλη, Αρχαιολόγος
Παναγιώτης Παρέσογλου, Αντιπρόεδρος Συνδέσμου Αλαγιωτών
Σπύρος Τζαμτζής, Πρόεδρος Συλλόγου Σμυρναίων Νέας Ιωνίας
Γιάννης Κοντίστης, Μουσικός
Πηνελόπη Δουρμούσογλου, τ. Αντιπρόεδρος Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας
Γεώργιος Καζδαγλής, Μέλος Δ.Σ. Ιωνικού Συνδέσμου
Νίκος Κουκουλάρης, Δημοτ. Σύμβουλος - Επικεφαλής παράταξης «Νέα Ιωνία 21ος αι.»
Γεώργιος Παπαδόπουλος, Βιομηχανικός Εργάτης
Πολυκράτης Μανιάτης, Χρυσοχόος

Γραφεία:

Πατριάρχου Ιωακείμ 4, Νέα Ιωνία 142 34
Αρ. Τηλ. / Τηλεομ. 210 279 5012

Ηλεκτρονική διεύθυνση: mikrasia1@ath.forthnet.gr
Ιστοχώρος: <http://www.dimosneasionias.gr/kemipo.htm>

Επιτροπή Εκδόσεων & Παραγωγής Υλικού

Συντονιστής: Γιάννης Κοριδής

Μέλη: Όμηρος Ακιανίδης, Νίκος Βουλγαρέλης, Βασιλεία Κατσάνη,
Ηλίας Μωραλόγλου, Χάρης Σαπουντζάκης, Κώστας Τσοπανάκης.

Κείμενα – Φωτογραφίες – Σχέδια

Τάκης και Σταύρος Κωστιδάκης

Πρόταση Καλλιτεχνικού Σχεδιασμού Εντύπου
Σταύρος Κωστιδάκης

Γλωσσική Επιμέλεια - Συντονισμός Έκδοσης
Βασιλεία Σ.Τ. Κατσάνη

Σχεδιασμός – Παραγωγή

ΓΡΑΜΜΑ, Μάρνη 32, 104 32 Αθήνα, 210 522 5202
katradi@otenet.gr